

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2024-06-19 Nr. TP-7

Vilnius

Posėdis įvyko 2024 m. birželio 11 d. 13 val. mišriuoju būdu.

Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.

Posėdžio sekretorė Virginija Navickienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – EKG, Taryba) pirmininkė doc. dr. Dalia Urbanavičienė, EKG nariai – doc. dr. Rimantas Astrauskas, Angelė Kavaliauskienė, Nijolė Balčiūnienė, Ona Drobelenė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, doc. Virginijus Kašinskas, Olijardas Lukoševičius, Gita Šapranauskaitė, prof. dr. Lina Petrošienė, dr. Žilvytis Šaknys, Jonas Rudzinskas, Jonas Vaiškūnas, dr. Skaidrė Urbonienė; EKG specialistai – dr. Jolita Eidikonienė, Violeta Dubnikienė, Valia Skrodenienė, Valdas Voveris, Asta Žernienė, Vilma Žukauskienė, Virginija Navickienė. Posėdyje dalyvavo viešnia iš Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos – Ugdymo programų skyriaus vyriausioji specialistė Elona Bagdanavičienė.

Posėdžio kvorumas yra.

Darbotvarkė:

1. Dėl etninės kultūros ugdymo aktualijų ir kreipimosi į aukštąsias mokyklas dėl etninės kultūros pedagogų rengimo (40 min.);
2. Dėl siūlymo aiškiau įvardyti stilizuotus tautinius šokius ir tradicinius šokius (20 min.);
3. Dėl siūlymo įtraukti užsienio lietuvių tautinės tapatybės išsaugojimo uždavinį į Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektą (15 min.);
4. Dėl Sutartinių tradicijos perdavimo ir puoselėjimo centrų kūrimo metodinių gairių įgyvendinimo (15 min.);
5. Dėl atmintiniais Žirgo metais vykusio vaikų piešinių konkurso laureatų piešinių sklaidos (15 min.);
6. Kiti klausimai.

Dalia Urbanavičienė pasiūlė prie kitų klausimų aptarti šiuos klausimus:

- 1) Dėl regioninių etninės kultūros globos tarybų sudėties pakeitimų;
- 2) Dėl kreipimosi į Heraldikos komisiją dėl Žemaitijos heraldikos klausimų;
- 3) Žilvyčio Šaknio pasiūlymas reaguoti į nepagarbos apraiškas tautai svarbiems paminklams vykdant įvairias akcijas.

Darbotvarkėi pritarta bendru Tarybos sutarimu.

1. SVARSTYTA. Etninės kultūros ugdymo aktualijos ir kreipimasis į aukštąsias mokyklas dėl etninės kultūros pedagogų rengimo.

Dalia Urbanavičienė pristatė parengtas etninės kultūros pradinio ugdymo rekomendacijas ir jų kūrėjų komandą. Pradinio ugdymo etninės kultūros bendrosios programos įgyvendinimo rekomendacijų rengimo darbo grupę sudarė mokytojos Gražina Kepežinskienė, Lijana Šarkaitė-Viluma, Rima Visackienė ir doc. dr. Dalia Urbanavičienė (grupės vadovė), o pagrindinio ugdymo rekomendacijų rengimo grupėje dirbo Rūta Čėsnienė, doc. dr. Gaila Kirdienė, Loreta Lichtarovičienė ir doc. dr. D. Urbanavičienė (grupės vadovė). Dalia Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad rekomendacijose aptariamas bendrųjų kompetencijų ugdymas pasitelkus etninę kultūrą, ugdymo metodų įvairovė, etnokultūrinių veiklų panaudojimas atsižvelgiant į mokinių skirtingo amžiaus ypatumus, ugdymo formas (apimant ir etnokultūrinių kolektyvų kūrimą), sąveika su tėvais ir vietos bendruomene, regionų savitumo puoselėjimas, kitų tautų kultūros pažinimas. Atskiras skyrius skirtas aukštesnių gebėjimų ugdymui, kokie veiksniai skatina mokinių įsitraukimą į etnokultūrinės veiklas; kitas skyrius – etninės kultūros ir kitų dalykų integravimui; dar kitas skyrius – etninės kultūros ugdymo planavimui. Metodinėse rekomendacijose pateikta daug etninės kultūros ugdymo pavyzdžių, taip pat išsamus literatūros ir kitų šaltinių sąrašas pagal mokymo turinio temas, pridėtas ir skaitmeninių metodinių priemonių sąrašas.. Iš viso pradinio ugdymo rekomendacijas sudaro beveik 180 psl., o pagrindinio ugdymo rekomendacijas – apie 230 psl.

Dalia Urbanavičienė įvardijo pagrindinę problemą – kas mokys etninės kultūros mokyklose? Yra dvi galimybės: reikia kreiptis į aukštąsias mokyklas, rengiančias mokytojus, kad įtrauktų etninės kultūros mokytojų rengimą į studijų programas.

Angelė Kavaliauskienė (atstovaujanti Vilniaus universiteto Šiaulių akademiją, rengiančią pradinių klasių mokytojus) informavo, kad pradinių klasių mokytojai etnokultūros turi tik vieną kursą per visas studijas. Angelė Kavaliauskienė paaiškino susidariusią situaciją VU Šiaulių akademijoje. Dėl mažo studentų skaičiaus etninės kultūros mokytojų programa buvo uždaryta. Naują programą – etninės kultūros pedagogo – parengti galima, bet nebūna studentų poreikio, kai pedagoginės krypties studijų programoje turi būti ne mažiau kaip 15 studentų. Jei būtų reikalavimas turėti tik 7 studentus (kaip meno krypties studijų), būtų didesnė galimybė surinkti studentų kursą. Jei etninės kultūros studijoms skatinti būtų skiriamos stipendijos, studentų skaičius padidėtų. Galbūt VU Šiaulių akademijos Mokymosi visą gyvenimą centras galėtų parengti kvalifikacijos tobulinimo programą mokytojams ir j ją galėtų ateiti mokytojai, jau turintys kitokią kvalifikaciją.

Dalia Urbanavičienė pasiteiravo, gal būtų galimybė rengti dvigubos specializacijos pedagogus? Ji iškėlė klausimą Tarybai – ar reikia kreiptis į aukštąsias mokyklas dėl etnokultūros mokytojų rengimo?

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos atstovė Elona Bagdanavičienė atkreipė dėmesį į kvalifikacijos kėlimo centrus: jie galėtų rengti etninės kultūros mokytojų kvalifikacijos kėlimo kursus.

Rimantas Astrauskas atkreipė dėmesį, kad aukštųjų mokyklų etninės kultūros studijų programoje reikėtų siekti, kad būtų mažiau nei 15 studentų. Muzikos ir teatro akademijoje yra parengti kursai etnokultūros mokytojams. Nors jie yra fragmentiški, bet mokytojų susidomėjimas yra nemažas.

Dalia Urbanavičienė kėlė klausimą – ar reikia kreiptis į aukštąsias mokyklas dėl etnokultūros studijų programos?

Dalia Urbanavičienė atkreipė dėmesį, kad Kauno tautinės kultūros centras galėtų tapti akredituotu kvalifikacijos tobulinimo centru keliant etninės kultūros mokytojų kvalifikaciją, nes jau turi patirties talkindamas Kaune esančiam akredituotam centrui.

Elona Bagdanavičienė pastebėjo, kad Kauno tautinės kultūros centras pats turėtų siekti akreditacijos tapti etninės kultūros mokytojų rengimo ir kvalifikacijos kėlimo centru.

Dalia Urbanavičienė informavo, kad jau suplanuotas vizitas susitikti su Nacionalinės Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokyklos direktoriumi: minėtas Pradinio ugdymo etninės kultūros rekomendacijas rengė šioje mokykloje pradinukus etninės kultūros mokanti Rima Visackienė, kurios ekspertinį darbą vertinanti mokyklos komisija užsiminė, kad mokykla turi pedagogų kvalifikacijos kėlimo akreditaciją, todėl per susitikimą būtų aptartas mokytojų kvalifikacijos kėlimo etninės kultūros srityje klausimas pradiniam ugdyme. Vizito siekinys būtų ir siūlymas į Moksleivių dainų šventę įtraukti Folkloro dieną, nes M. K. Čiurlionio mokyklai įstatymu pavesta kuruoti Moksleivių dainų šventę.

Elona Bagdanavičienė pasidžiaugė sulaukusi iš etnokultūros mokytojų ir iš lituanistinių mokyklų mokytojų puikių atsiliepimų dėl etninės kultūros bendrosios programos ir įgyvendinimo rekomendacijų.

Dalia Urbanavičienė išskėlė mintį, kad etninės kultūros ugdymą reikėtų skatinti privačiose ugdymo įstaigose. Laikas paraginti visas Lietuvos mokyklas, ypač pradiniam ugdyme, aktyviau diegti etninę kultūrą.

Onutė Drobeliene išsakė požiūrį, kad privačios ikimokyklinės ir pradinės įstaigos labai aktyviai diegia patriotinį ir etnokultūrinį ugdymą.

Dalia Urbanavičienė ir Elona Bagdanavičienė priminė siūlymą mokykloms tarp Vasario 16-osios iki Kovo 11-osios švenčių rengti šventes, renginius, konkursus (šis laikotarpis yra jau paskelbtas lietuvių kalbos dienomis), skirtus puoselėti tradicijas ir pilietiškumą.

NUTARTA: Parengti raštą privačioms mokykloms dėl etnokultūrinio ugdymo, informuojant apie Etninės kultūros bendrąją programą ir jos įgyvendinimo pradiniam ir pagrindiniam ugdyme rekomendacijas.

2. SVARSTYTA. Siūlymas aiškiau įvardyti stilizuotus tautinius šokius ir tradicinius šokius. Dalia Urbanavičienė paaiškino iškilusią problemą: Etninės kultūros olimpiados šalies turo metu mokiniai nusistebėjo, kad mokykloje, priėmusioje olimpiados dalyvius, pasveikinimo programoje buvo šokami stilizuoti šokiai, juos pristatant kaip liaudiškus šokius, kai olimpiados dalyviai skatinami puoselėti tikras tradicijas. Dalia Urbanavičienė pasiūlė pastaruoju metu įsitvirtinusį terminą *liaudiški šokiai* keisti terminu *autoriniai tautiniai šokiai*. Taip nebūtų pažeidžiamos autorių teisės, nes dabar nutylima, kad vadinamieji „liaudiški“ šokiai yra sukurti konkrečių autorių (choreografų, kompozitorių). Be to, visuomenė yra klaidinama ir daug kas tapatina autorinius tautinius šokius su tradiciniais šokiais, nematydami jokie skirtumo, o užsieniečiams verčiant į anglų kalbą terminus „*liudies*“ ir „*liaudiškas*“, „*tautinis*“ yra tik vienas žodis „*folk*“. Ji pasiūlė kreiptis į Lietuvos nacionalinį kultūros centrą kviečiant diskusijai, kadangi būtent LNKC įtvirtino terminą „*liaudiškas*“ įvairiuose dokumentuose, taip pat organizuojant Dainų šventę ir kitus renginius..

Virginijus Jocys atkreipė dėmesį, kad norint atskirti šokių rūšis, reikia diplomatiškai siūlyti, siūlymui pasirengti. Jis palaikė, kad pridodant žodį *autoriniai* pavadinimas būtų tikslesnis.

Dalia Urbanavičienė akcentavo, kad autoriniai šokiai yra saviti, todėl reikia nurodyti jų choreografijos autorius, kaip nurodomi muzikos autoriai. Reikėtų kreiptis į LNKČ dėl pavadinimo *liaudiškų šokių kolektyvas*, nes šitas pavadinimas yra susijęs su teisės aktais. Reikėtų atskirti autorinius liaudiškus šokius nuo tradicinių, folklorinių liaudies šokių. Taip pat galima būtų išskirti „liaudišką muziką“ ir „autorinę tautinę muziką“.

Angelė Kavaliauskienė išsakė požiūrį, kad gal tiktų terminas *stilizuoti liaudies šokiai*.

Nijolė Balčiūnienė pasiūlė, kad terminą *lietuvių liaudies* sunku pakeisti. Gal reiktų siūlyti *lietuvių liaudies tradicinis šokis, daina* ir *lietuvių liaudies kūrybinis šokis, daina*.

Dalia Urbanavičienė išsakė požiūrį, kad autorinis šokis, instrumentinis kūrinys ar daina yra susiję su autorine kūryba, todėl negali būti vadinama „liaudies“ ar „liaudiškas“. Stilizuotus liaudies šokius ar liaudies dainas atlieka ir folkloro ansambliai (pvz., „Gilė“), bet tai toli gražu nėra tokia autorinė kūryba kaip autoriniai tautiniai šokiai ar autorinė tautinė muzika.

Nijolė Balčiūnienė išsakė požiūrį, kad žodį *tautinis* reikėtų naudoti ir *tradiciniams šokiams*.

Onutė Drobėlienė išsakė požiūrį, kad žodis *tautinis* yra susijęs su tautos interesais.

Virginijus Jocys atkreipė dėmesį, kad pirmiausia reikia išsiaiškinti terminus, pagrįsti savo siūlymus.

Rimantas Astrauskas pažymėjo, kad tarptautinėse organizacijose laikomasi nuoseklių terminų. Jis pasiūlė laikytis terminų *stilizuoti ir tradiciniai*. Svarbu pasirengti ir geranoriškai diskutuoti dėl šių terminų, kad nesusipriešintų tautinės kultūros puoselėtojai.

Virginijus Jocys pasiūlė atsakyti mokiniams į jų iškeltą klausimą, o rudenį organizuoti diskusiją su Nacionaliniu etninės kultūros centru dėl terminų vartojimo.

NUTARTA: Parengti siūlymą diskusijai.

3. SVARSTYTA. Siūlymas įtraukti užsienio lietuvių tautinės tapatybės išsaugojimo uždavinį į Kultūros politikos pagrindų įstatymo projektą.

Dalia Urbanavičienė informavo, kad EKGK rašte Seimo kultūros komitetui buvo pateikta pastabų, pasiūlyta užsienio lietuvių tapatybės išsaugojimą įtraukti prie kultūros politikos uždavinių. Pateikti ir kiti EKGK bei savivaldybių ir kitų siūlymai, tačiau į juos nebuvo atsižvelgta. Pavyzdžiui, nebuvo atsižvelgta dėl regioninės kultūros politikos, dėl nacionalinės tapatybės ugdymo, dėl imigrantų integravimo į Lietuvos kultūrą. Apie tai bus galima rytoj Seime organizuojamoje Kultūros kongreso konferencijoje, kurios rezoliucijoje planuojama išsakyti kritiką dėl Kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto.

Vilma Griškevičienė informavo, kad Lietuvos savivaldybių asociacijos Kultūros savivaldos kolegija pateikė siūlymus ir argumentus dėl regionų kultūros įtraukimo į įstatymą. Ji pasiūlė per EKGK narius kreiptis į Seimo regionų bičiulių grupes, kad įstatymui jau pakliuvus į Seimą jie teiktų pastabas dėl neįtrauktų EKGK siūlymų.

Dalia Urbanavičienė informavo, kad Kultūros komitete buvo atsakyta, kad regioninės kultūros klausimai turės atsispindėti Regioninės politikos įstatyme, kurio pakeitimo projektas dabar yra rengiamas.

Vilma Griškevičienė išsakė nuomonę, kad Regioninės politikos įstatymas kažin ar bus keičiamas.

Dalia Urbanavičienė pasidžiaugė, kad į Kultūros politikos pagrindų įstatymą įtrauktas EKGT pasiūlymas prie uždavinių priskirti Lietuvos etnografinių regionų savitumo puoselėjimą.

NUTARTA: Pateikti EKGT ir LSA parengtus siūlymus dėl Kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto tobulinimo Kultūros kongreso konferencijos organizatoriams, atskiriems Seimo nariams.

4. SVARSTYTA. Sutartinių tradicijos perdavimo ir puoselėjimo centrų kūrimo metodinių gairių įgyvendinimas.

Aukštaitijos regioninės tarybos posėdyje Dubingiuose buvo svarstoma apie jau patvirtintų Sutartinių tradicijos perdavimo ir puoselėjimo centrų kūrimo gairių įgyvendinimą, nes trūksta tvarkos, kaip galėtų kreiptis pretendentai, norintys gauti tokio centro statusą. Gal EKGT reikėtų inicijuoti tokios tvarkos parengimą?

NUTARTA: Inicijuoti ir kartu su LNKC bei prof. D.Vyčiniene parengti tvarką, koku būdu suteikiamas Sutartinių tradicijos puoselėjimo centro statusas.

5. SVARSTYTA. Atmintiniais Žirgo metais vykusio vaikų piešinių konkurso laureatų piešinių sklaida.

Dalia Urbanavičienė pristatė Žirgo metais vykusio vaikų piešinių konkurso laureatų piešinių rezultatus ir pasiūlė pasitarti dėl galimos šių piešinių sklaidos. Reikėtų bandyti išleisti šių piešinių katalogą (atvirusus), siūlant konkursą organizavusiai Lietuvos etninės kultūros ugdytojų sąjungai (LEKUS) siekiant paramos leidybai bendradarbiauti su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Žirgų augintojų asociacija.

Virginijus Jocys pasiūlė kreiptis į žirgų asociacijas, klubus, kad jie finansuotų kokio piešinio leidimą kartu su savo klubo reklama.

Gita Šapranauskaitė pasiūlė piešinius panaudoti edukacijai.

Žilvytis Šaknys, Rimantas Astrauskas ir Virginijus Kašinskas pasiūlė kreiptis į Lietuvos paštą siūlant piešinius panaudoti pašto ženklui.

NUTARTA: Siūlyti LEKUS įgyvendinti Žirgo metais vykusio vaikų piešinių konkurso laureatų piešinių sklaidą, atsižvelgiant į EKGT pasiūlymus.

6. SVARSTYTA. Kiti klausimai

6.1. Regioninių etninės kultūros globos tarybų sudėties pakeitimai.

Dalia Urbanavičienė informavo, kad Radviliškio rajono savivaldybė pakeitė savo atstovą Aukštaitijos regioninėje taryboje: vietoj Justės Juškaitės, Radviliškio rajono savivaldybės administracijos Kultūros, paveldosaugos ir turizmo skyriaus vedėjos delegavo Germanbę Jucevičiūtę-Kluczynską, Radviliškio rajono savivaldybės administracijos Kultūros, paveldosaugos ir turizmo skyriaus vyriausiąją specialistę.

NUTARTA: Aukštaitijos regioninės tarybos narių sąrašė pakeisti Radviliškio rajono savivaldybės atstovą – vietoje Justės Juškaitės, Radviliškio rajono savivaldybės administracijos Kultūros, paveldosaugos ir turizmo skyriaus vedėjos įtraukti Germanbę Jucevičiūtę-Kluczynską,

Radviliškio rajono savivaldybės administracijos Kultūros, paveldosaugos ir turizmo skyriaus vyriausiąją specialistę.

6.2. SVARSTYTA. Kreipimasis į Heraldikos komisiją dėl Žemaitijos heraldikos klausimų.

Dalia Urbanavičienė priminė, kad žemaičiai pirmieji ėmėsi Žemaitijos herbo kūrimo, tačiau šio etnografinio regiono heraldika dar nėra patobulinta pagal naujausius reikalavimus ir dar nėra patvirtinta. Atsakydama į EKGKT paklausimą, Lietuvos heraldikos komisijos posėdžio metu buvo išaiškinta, kad nėra jokių kitų teisinių pagrindų kurti istorinio regiono heraldiką, bet tik kaip etnografinio regiono. Buvo keliamas klausimas ir dėl lotyniško užrašo Žemaitijos herbe, nes dabar siekiama bendros sistemos etnografinių regionų heraldikoje: jau patvirtintoje Suvalkijos (Sūduvos) ir iš esmės suderintoje Mažosios Lietuvos heraldikoje naudojami lietuviški šūkliai.

Jonas Vaiškūnas nusistebėjo dėl siekio Žemaičių heraldikoje naudoti lotynišką šūklį. Juk nuo pat regionų herbų kūrimo pradžios lotyniški šūkliai buvo kritikuojami.

Dalia Urbanavičienė išsakė pastebėjimą, kad LHK nežinia kodėl imasi palaikyti lotynišką šūklį. Bet kokiu atveju reikia pradėti Žemaitijos etnografinio regiono heraldikos tobulinimo parengimo įteisinimui darbus, todėl remiantis LHK patvirtintomis taisyklėmis tuo klausimu EKGKT ir regioninė Žemaitijos taryba turi pateikti prašymus LHK. Dalia Urbanavičienė paklausė Tarybos, ar Tarybos nariai pritaria siūlymui parengti šį prašymą Heraldikos komisijai dėl Žemaitijos heraldikos.

Visi pritarė.

Žilvytis Šaknys atkreipė dėmesį, kad dar nėra išleista proginė Mažosios Lietuvos heraldikos dviejų eurų moneta, todėl pasiūlė kreiptis į Lietuvos banką.

Dalia Urbanavičienė informavo, kad Mažosios Lietuvos vėliava ir herbas bus patvirtinti, kai dailininkas pateisys techninius trūkumus ir Prezidentas herbus patvirtins savo dekretu, o tuomet bus galima kreiptis ir į Lietuvos banką.

6.2. NUTARTA: Kreiptis į Lietuvos heraldikos komisiją dėl Žemaitijos heraldikos kūrimo užbaigimo.

6.3. SVARSTYTA. Žilvyčio Šaknio pasiūlymas reaguoti į nepagarbos apraiškas tautai svarbių asmenų paminklams vykdant įvairias akcijas.

Žilvytis Šaknys Tarybos posėdžiui atsiuntė fotografijų iš akcijos, kviečiančios balsuoti Europos parlamento rinkimuose, kurioje Vinco Kudirkos paminklas Vilniuje buvo aprengtas sportiniu džemperiu su užrašu „Man Ne Dzin“.

Skaidrė Urbonienė išsakė požiūrį, kad ji nematanti šioje akcijoje nepagarbos Vincui Kudirkai. Taip siekiama ugdyti pilietiškumą, skatinant jaunimą dalyvauti rinkimuose. Paminklui nėra pakenkta, jis niekuo nenukentėjo.

Jonas Vaiškūnas pritarė Žilvyčio Šaknio išsakytam požiūriui. Jis siūlė rašyti raštą ne tik Vilniaus miesto savivaldybei, bet ir Seimo istorinės atminties komisijai, kad reprezentaciniai dalykai yra neliečiami.

Nijolė Balčiūnienė pritarė Jono Vaiškūno ir Žilvyčio Šaknio nuomonei.

Dalia Urbanavičienė paminėjo tyrimų duomenis, kad paauglių vertybės susiformuoja aplinkoje. Jei paauglystėje nesusiformuoja tinkamos vertybės, tai ir visuomenė užaugs pasimetusi tarp vertybių.

Gita Šapranauskaitė išsakė požiūrį, kad visuomenei siūlymas NELEISTI dažnai iššaukia priešpriešą. Ji pasiūlė inicijuoti edukuojančią diskusiją, o ne rašyti raštą savivaldybei su siūlymu NELEISTI, UŽDRAUSTI.

Dalia Urbanavičienė, Nijolė Balčiūnienė pritarė, kad reikia rašyti raštą Vilniaus miesto savivaldybei ir išsakyti požiūrį.

Jonas Rudzinskas pastebėjo, kad tie paminklai, kurie yra tautos simboliai, turi būti saugomi. Su kitokiais meno kūriniais pasaulyje elgiamasi įvairiai.

NUTARTA: Parengti raštą Vilniaus miesto savivaldybei išsakant EKGK požiūrį, pirminį rašto variantą įpareigoti parengti Ž. Šaknį.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Virginija Navickienė